

Рукавичка (скорочено)

Фрідріх Шиллер

Дія перша

Ява перша

Дія відбувається у трьох лісових кантонах (одиниця територіального поділу) Швейцарії, яка у цей час перебувала під владою австрійських князів Габсбургів.

Намісники князів знущались над місцевим населенням, грабуючи його і жорстоко караючи за найменші вияви непокори. Так, у селянина Баумгартена, мешканця Унтервальдена, комендант фортеці намагався збезчестити дружину. Розлючений чоловік убив коменданта і був змушений тікати. Сміливець на ім'я Вільгельм Телль допоміг втікачеві перейти озеро і тим самим врятував бідолашньому життя.

Побачивши селянина на іншому боці, солдати звинуватили рибалку й пастуха у своїй невдачі:

А ви їм пособляли, —

Розплатитесь! Назад, на їх отари!

Паліть хатини їх, усе руйнуйте!

Усі приголомшені, біжать за рейтарами. Руоді, ламаючи руки, викрикує:

Небесне правосуддя!

Коли ж вітчизни прийде визволитель?

Ява друга

Події розгортаються у Штейнені, кантон Швіц.

У цьому кантоні страждає селянин Штауффахер, якому погрожує намісник краю. Намісникові не сподобалось, що селянин цей заможний, і тому він хоче відібрати його господарство. Дружина селянина радить чоловікові вирушити в Урі, щоб знайти спільників у боротьбі проти фохтів-чужинців.

Ява третя

Біля Альторфа добудовують фортецю, всі метушаться, працюють. Наглядач ходить з канчуком, підганяючи робітників і звинувачуючи їх у ледарюванні і млявості.

На площі з'являється глашатай з новим указом фохта: в Альторфі на стовпі вивісять капелюх, перед яким, як перед самим намісником, треба буде знімати свої шапки і вклонятися. Таким чином ландфохт хоче виявити покірних підданців, обіцяючи розправу над порушниками наказу.

Натовп глузує з цього сміхотворного оголошення:

Була б то імператорська корона!

А це ж — австрійський капелюх, що висить

Над тронном, — там, де лени роздавали.

Люди не хочуть підкорятись австрійським загарбникам.

Ява четверта

В кантоні Урі в маєтку Фюрста переховується Арнольд Мельхталь з Унтервальдена.

Солдати відбирали в Арнольда волів, а той, намагаючись захистити своє майно, перебив одному з них палець. За це був змушений тікати з дому і переховуватися, наче злочинець. Але намісники помстилися його батькові: вони викололи йому очі, відібрали майно та вигнали просити Христа ради.

Терпінню людей нарешті настав край. Вальтер Фюрст, Мельхталь, Штауффахер вирішують зібрати раду представників різних швейцарських кантонів. Вони домовляються про те, щоб розпочати спільні дії. Кожен з них мав вирушити до своїх односельців і обговорити з ними стан справи. Потім вони мали залучити до гурту по десять надійних чоловіків від кожного кантону, а згодом, коли всі зберуться, приступити до розробки детального плану. Для цього вирішили зібратися у горах, на галявині Рютлі — межі трьох кантонів.

Дія друга

Ява перша

Австрійські порядки ненависні не лише простим швейцарцям, а й представникам вищих прошарків швейцарського суспільства. Можновладний барон Вернер фон Аттінгаузен також незадоволений владою ландсфохтів. Він намагається відмовити свого племінника Ульріха фон Руденца, який збирається стати до австрійської служби. Руденц закохався в австрійську наслідницю — БERTУ фон Брунек, яка володіє значною частиною швейцарських земель — і саме заради неї вирішив служити австрійцям. Але старий барон аж ніяк не вважає це серйозною причиною для того, щоб зважитися на зраду інтересів Батьківщини.

Він звинувачує племінника у байдужості до долі Батьківщини:

Лиш тебе

Печаль громадська зовсім не тривожить.

Тебе за зрадника вважають.

Ти На боці ворогів. З нещастя отчизни

Глумишся ти. В погоні за легкими

Утіхами шукаєш ласки двору,

А всю країну лютий бич кривавить.

Племінник не має, що сказати на це. Він вагається між усвідомленням патріотичного обов'язку і любовною пристрасстю, ще не знаючи, що його кохана сама є прихильницею незалежності Швейцарії, але все-таки залишає замок.

Ява друга

На галявині Рютлі збираються мешканці Швіца, Унтервальдена й Урі. Вони розуміють, що домовитися з австрійцями неможливо, тому складають план боротьби. Спершу вони вирішують захопити замки Росберг та Сарген. В останньому зазвичай збираються мешканці, щоб вручити намісникам дарунки на Різдво, тому потрапити туди буде не складно. Допомогти Росбергу дістатися до місця має Мехталь, в якого там служить знайома. Після того як замки буде захоплено, на знак для початку руху народного ополчення необхідно запалити вогнища. Побачивши озброєний народ, фохти будуть змушені залишити Швейцарію. Після того як селяни склали клятву вірності,

вони розійшлися.

Дія третя

Ява перша

Будинок Вільгельма Телля знаходився в горах, тому він і гадки не мав про події, що відбувалися в селищах. Полагодивши ворота і завершивши інші хатні справи, він, разом із сином, зібрався до тестя Вальтера Фюрста в Альторф. Це не сподобалося його дружині, Г'єдвізі. Геслер, намісник імператора, не любив родину Вільгельма Телля. Вільгельм був свідком того, як Геслер злякався під час полювання — він думав, що мисливець штовхне його у прірву. Такого сорому намісник не міг забути.

Вільгельм Телль із сином відправилися в Альторф.

Ява друга

Руденц зустрічається у лісі з Бертою, каже їй про своє кохання. Але дівчина звинувачує його у зраді рідному народові.

Ява третя

На площі в Альторфі стояв стовп, на якому висів капелюх — той, котрому треба було вклонятися. Телль із сином не помітили капелюха і пішли далі. Вартові схопили його й збиралися кинути за ґрати. Але селяни вступилися за стрільця. Дізнавшись, у чому справа, Геслер вирішив влаштувати Теллеві перевірку і запропонував йому збити з голови сина яблуко. У разі відмови на нього із сином чекає страта. Ніякі вмовляння мешканців не могли змусити Геслера змінити своє рішення, і тоді Вальтер — син Телля — сам поклав собі яблуко на голову. Стрілець був змушений стріляти і збив яблуко. Перед тим, як зробити це, він витяг дві стріли: якби перша вбила сина, то друга мала вразити Геслера. Почувши це, ландфохт наказав заарештувати Телля. Його посадили у човен і повезли до кантону Кюснахт.

Дія четверта

Ява перша

На Фірвальдштетському озері бушували хвилі. Щоб врятувати човен, Геслер запропонував Теллю керувати самому. Стрілець погодився і, підвівши човен ближче до берега, вистрибнув на каміння. Врятувавшись таким чином, Телль вирішив йти до Кюснахта.

Ява друга

Мешканці гірських кантонів дуже любили барона Аттінгаузена. Він завжди був для них надійною опорою. І ось наблизилась його остання година. У замку навколо господаря зібралися люди. Старий мовив до них, що залишає цей світ із сумом — бо тепер нікому буде захистити селян від самоуправства іноземців. Почувши це, люди вирішили відкрити барону таємницю: складений союз трьох кантонів, метою якого є боротьба проти тиранів-іноземців. Це сповнило серце старого барона радістю, і він помер із надією, що його батьківщина стане вільною і лицарі теж складуть присягу на вірність Швейцарії.

Племінник барона, Ульріх фон Руденц, не встиг попрощатися із вмираючим. Але у тіла дядька він поклявся у вірності своєму народові. Племінникові старого барона було

відомо про рішення, прийняте спілкою трьох кантонів, але він уважав, що час виступу треба прискорити. Пояснював він це тим, що Вільгельм Телль вже став жертвою зволікання, а в нього самого вкрали наречену. Руденц висловив надію, що селяни допоможуть йому знайти та звільнити Берту фон Брунек.

Ява третя

Вибравшись на берег, Телль влаштував засідку і чекав на Геслера. Поруч із ним — селяни, що мають надію отримати від фохта відповідь на їхні прохання. Коли Геслер нарешті з'явився, одна жінка кинулася до нього, благаючи визволити з тюрми чоловіка. Але саме у цей час стріла Телля вразила фохта і той помер зі словами: "Це стріла Телля". Смерть тирана стала радісною новиною для всіх мешканців лісових кантонів.

Дія п'ята

Ява перша

Високо у горах селяни запалили сигнальні вогнища. Озброєний народ Урі кинувся на фортецю Іго Урі, що була символом влади австрійських ландфохтів. А вулицею прокотилися чутки про те, нібито Ульріх фон Руденц, напавши зненацька, захопив замок Сарген. Цю новину повідомили усім Вальтер Фюрст та Мельхталь, який у свою чергу підпалив Росберг. Саме тут, як виявилось, тримали Бергу фон Брунек, і Руденц ледве встиг урятувати наречену з палаючого замку. Мельхталь відшукав свого головного ворога — Ланденберга — і хотів убити його, але батько вступився й умовив сина відпустити злочинця. Той одразу втік і невдовзі був вже далеко від цих місць.

Мешканці лісових кантонів влаштували на честь перемоги велике свято. А капелюх на площі із цього часу перетворився на символ свободи. Раптом з'явилися вісники від Єлизавети, вдови імператора Альбрехта, і повідомили про те, що імператора вбито, а алочинцям удалося втекти.

Воно іще жахливіше від того,

Що небіж, братів син, його вчинив:

Убивця — герцог Швабії Йоганн.

Єлизавета вимагає видати Йоганна. Але ніхто не знає, де переховується злочинець.

Ява друга

До будинку Вільгельма Телля завітав чернець. Ним виявився племінник імператора, Йоганн. Він очікував, що Телль прийме його в своєму будинку, тому що вважає себе подібним до нього. Та хазяїн відповідає йому відмовою:

До неба чисті я здіймаю руки,

Тебе ж і злочин твій я проклинаю...

Помстивсь я за святу природу, ти ж

Зганьбив її,— тут спільності немає:

Ти — вбивця, я ж — захисник прав священних.

Утім природна доброта Телля не дозволяє йому відштовхнути безпорадну людину — і він, нагодувавши гістя, вказує йому шлях через гори до Італії. Лише папа римський, за словами Телля, може допомогти злочинцю втішитися.

Ява остання

У кантонах панує атмосфера свята. Люди радіють, що стали вільними і висловлюють свою подяку Теллеві.

Берта фон Брунек погоджується вийти заміж за Ульріха фон Руденца — і той дарує свободу всім своїм кріпакам.

Коментар

Драма "Вільгельм Телль", написана у 1804 р., стала останньою завершеною п'єсою в драматургічному спадку Ф. Шиллера. Разом з його першою драмою "Розбійники" (1782) вона належить до вершин драматичного мистецтва німецького Просвітництва.

П'єсу "Вільгельм Телль" автор задумав як народну драму. Її народність полягає у спрямованості проти тиранії, заклику до національного визволення, що актуально звучав на той час у Німеччині. Сюжет драми спирається на реальні історичні події, які мали місце у Швейцарії наприкінці XIII і на початку XIV ст., коли країна перебувала під владою австрійських князів Габсбургів. Доведені до відчаю знущаннями австрійських намісників, мешканці трьох швейцарських кантонів (одиниця територіального поділу Швейцарії) — Швіцу, Урі та Унтервальдену — у 1291 р. уклали угоду про "вічний союз", спрямований на боротьбу з поневолювачами.

За легендою, поштовхом до початку повстання стало знущання австрійського намісника Геслера над мисливцем Вільгельмом Теллем, який знехтував приказом віддавати шану капелюху, що висів на жердині в центрі села, і був заарештований. Щоб звільнитися, Телль мав поцілити в яблуко на голові власного сина, інакше обох буде страчено. Телль змушений був підкоритися, але, готуючись до пострілу, дістав дві стріли, одна з яких (у випадку трагічної розв'язки) призначалася для кривдника. Дізнавшись про це, Геслер наказав кинути Телля до в'язниці, але вправному Теллеві вдалося не лише втекти, але й таки поцілити зі свого лука у знахабнілого намісника. Звістка про його смерть і стала безпосереднім сигналом до початку повстання.

У вирішальній битві, що сталася при Моргартені в 1315 р. повстанці перемогли військо Габсбургів і здобули незалежність для своєї країни.

У драмі "Вільгельм Телль" Шиллер намагався показати не тільки розвиток однієї особистості (спочатку Телль показаний миролюбним селянином, наприкінці — політично свідомим бунтарем), але й еволюцію цілого народу; драматична колізія полягає в тому, що лише шляхом злочину швейцарці можуть звільнитися від австрійського гноблення, проте, за Шиллером, на це вони не мають права, оскільки народ може займатися "самозахистом", але не "самовизволенням".